

Poblat ibèric de la Torre Roja

Caldes de Montbui

Ubicació

Comarca:	Vallès Oriental
Lloc/Adreça:	Turó de la Torre Roja
Emplaçament	Turó entre Caldes i Sentmenat, en direcció NO fins arribar als 400 metres d'alçada.
Alçada:	370

Coordenades:

Latitud:	41.63372
Longitud:	2.14296
UTM Est (X):	428616
UTM Nord (Y):	4609465

Classificació

Número de fitxa	08033 - 127
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Medieval Antic Ibèric Romà
Segle	VI-I / XII
Estat de conservació	Regular
Protecció	Legal
Observacions protecció:	Pla d'ordenació urbanística municipal
Número inventari	Sí (CC.AA 3130)
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	Ref. cad.: 015A00172
Fitxes associades:	
La Torre Roja	
Autoria de la fitxa	Laura Bosch Martínez

Descripció

Lloc d'habitació amb estructures conservades d'un poblat ibèric.

Durant les campanyes d'excavació realitzades s'han deixat al descobert uns 240 metres quadrats, localitzant diverses habitacions de planta rectangular amb parets de pedra sorrenca, lligades amb fang. En una de les habitacions, la núm. 4, va aparèixer una estructura de llar de foc, de planta quadrada. L'habitació núm. 2, és travessada per una claveguera formada per lloses verticals i coberta també amb lloses.

En les campanyes d'excavació realitzades durant els anys 1989, 1990 i 1991, aparegué una zona de necròpolis medieval amb 8 enterraments de lloses datades entre el segle XI i XII. De les tombes documentades cap d'elles anava acompanyada d'aixovar.

Tradicionalment es parlava de tres fases constructives, amb una cronologia inicial de la primera meitat del segle V aC, testimoniada per fragments de ceràmica àtica de figures roges. El moment final se situa en el canvi testimoni per la presència de Terra Sigil·lata aretina, de parets fines i un àmfora Pascual 1.

Després de les intervencions de 2005 i 2006 s'ha pogut concretar amb claredat aquestes tres fases d'ocupació diferenciades, documentant un moment inicial diferent d'aquests amb una data fundacional que podria remuntar-se al segle V o VI aC. Aquesta primera fase es podria correspondre amb un moment pre-urbà, ja que sembla que existeix un assentament amb cases aïllades sense un espai públic organitzat i sense muralla.

Pel que fa a la següent fase, durant el segle II aC, sembla que existeix un poblament com a mínim durant la segona meitat del segle II aC prèvia al moment en què el poblat experimenta una redistribució urbanística important, fet que es produeix durant el primer quart del segle I aC.

Una altra troballa important són els successius enterraments infantils localitzats sota llars, un d'ells doble. No són els primers enterraments localitzats en el poblat, però sí els que es presenten més concentrats dins un mateix espai.

L'estudi numismàtic d'aquest jaciment revela una important activitat comercial i proporciona un marc cronològic més precís, entre el 54 i el 48 aC. El període més conegut del poblat és el darrer quan aquest està plenament romanitzat. Aquest impacte de la romanització és visible a nivell material, ja que es troba divers material com tègules i dolia, construcció de clavegueres, monedes i un gran molí giratori, importacions ceràmiques, etc.

Les habitacions, orientades de nord a sud, s'adossen a un gran mur reutilitzat com a marge, que probablement constituï la muralla que tancava el poblat per la banda nord.

En la campanya de l'any 2007 es van documentar evidències clares d'activitat artesanal dins del jaciment, concretament del treball del ferro, ja que s'han trobat fragments de forns utilitzats. Aquest taller correspon a la darrera fase, l'inici de la qual es situa al segle I aC.

Per tant, es podrien diferenciar dos moments amb distintes sub-fases: un d'ibèric i l'altre d'iberoromà. S'ha detectat, datat entre el segle V i el final del segle III aC, un carrer orientat direcció NW - SE i, adossats a ell, tota una sèrie d'àmbits que s'allargarien fins als primers desnivells pronunciats del turó per, d'aquesta forma, sumant els seus murs posteriors, obtenir un mur que protegeix el poblat. La planta d'aquesta primera fase documentada estructuralment mostra el valor del poblat. El fet de documentar gairebé quinze metres de carrer, mostra un nucli allunyat tipològicament de l'establiment rural. El desenvolupament urbanístic i la planificació de traçats públics no fa sinó accentuar el valor d'una societat que poc té a veure amb la imatge de subdesenvolupament que durant molts anys s'ha donat a la cultura ibèrica.

Observacions:

(Continuació descripció)

Per sobre d'aquesta fase ibèrica, s'ha pogut documentar la que representa la fase més important,

estructuralment parlant, del jaciment. Es tracta del moment en què la cultura ibèrica ja ha entrat en contacte amb la cultura romana i aquesta última comença a imposar-se convertint els indígenes en hispanoromans.

Durant l'ibèric final es diferencien dues subfases. Durant els últims dos segles es realitzaran com a mínim tres canalitzacions que actuarien com a clavegueres de desguàs d'aigües pluvials cap al vessant septentrional del turó. L'àmbit més destacable és una habitació de grans dimensions amb dues banquetes corregudes que adossades als murs que delimiten l'habitació. Mesuren cinc metres, i estan construïts per seure cara a cara. S'afegeix també la troballa de dos enterraments de nadons que s'acostumen a lligar, a rituals de pertinença al grup o a ofrenes destinades a procurar més fertilitat. Els arqueòlegs que hi treballen des de fa anys pensen que podria tractarse d'una construcció comuna de reunió. En una remodelació del segle I aC la sala es compartimenta per obtenir dues habitacions de mides més modestes. També es va excavar una habitació situada a uns vint-i-cinc metres al SE de l'espai de reunió, adossada a la muralla o mur de tanca d'aquell moment. Dins d'ella es van localitzar fins a quatre dolia, la qual cosa faria pensar en un lloc d'emmagatzematge.

També s'ha localitzat una necròpolis d'inhumació on s'han trobat entre quinze i vint cossos que, sense descartar que pugui augmentar a mida que s'avanci en altres campanyes d'excavació. L'ús de l'espai com a cementiri reflexa que evidentment, quan s'enterraven els morts, el poblat ibèric havia quedat sepultat. Per tant, vol dir que si excaven la fossa per enterrar al mort, topaven amb algun mur, aquest era desmuntat sense cap mena de problema. El grup detectat, està compost per individus dels dos sexes i diverses edats, enterrats seguint una orientació aproximada a l'oest. Aquesta necròpolis es podria lligar a la presència d'algun hàbitat medieval encara no localitzat.

Història

El topònim Torre Roja es deu a l'existència d'una torre de guaita de planta circular de factura medieval. Les primeres notícies de la Torre Roja com a jaciment venen de la mà de Llogari Sala, veritable impulsor durant els anys 50, tot i que als anys quaranta ja apareix esmentat a la Carta Arqueològica de España, d'Almagro. Llogari Sala fou recolzat per persones com Josep Estrada o Josep Barberà. La seva mort, l'any 1980 va provocar l'abandonament del jaciment fins que, dels anys vuitanta a principis del noranta, es van establir uns camps d'aprenentatge d'Arqueologia organitzats conjuntament per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Caldes de Montbui. Finalment, l'any 2004, l'associació de joves arqueòlegs sense ànim de lucre, FIDES Recerca i difusió Històrica, va proposar al consistori l'endegament d'unes noves campanyes d'excavació i consolidació. Així docs, les campanyes es van iniciar l'any 2004, gràcies a la col·laboració de l'ajuntament de Caldes de Montbui diferents entitats de la vila i l'associació d'arqueòlegs FIDES, amb el consentiment de la família Sagalés propietària dels terrenys. L'any 1963 es realitzà una prospecció per part de R. Subirana del Museu de Sabadell. L'any 1968 es documenta una intervenció de J. Barberà. L'any 1973, fou prospectat per part de. P Mañé, del Museu de Sabadell.

Sobre la ocupació del turó, com a espai d'hàbitat, s'ha de situar entre el segle VI aC i el principi de l' I dC. Sanmartí, afirma que no hi produccions ceràmiques d'importació que es puguin datar dins d'aquest segle VI aC, però alhora va estudiar produccions indígenes que són indubtablement de l'ibèric antic,i, fins i tot, algun fragment que regularia fins a la primera edat del ferro o el bronze final.

Aquesta ocupació tan llarga i continuada permet conèixer el desenvolupament dels ibers des de la seva aparició fins a la dissolució dins la força tant de la cultura com de l'exèrcit romà. Tot i que al segon segle abans de Crist pateix un cert retrocés, no s'abandonarà fins al principi del segle I dC quan el nucli romà de Caldes ja estava ben establert. El director de les excavacions des de l'any 2004, ha estat Abel Fortó, establint una seqüència cronològica del jaciment, que s'iniciaria aproximadament l'any 750 a.C. i hauria perdurat fins el segle I aC.

Bibliografia

- ALMAGRO BASCH, M.; SERRA RÀFOLS, J. de C. i COLOMINAS ROCA, J. (1945). Carta Arqueològica de España. Barcelona. Madrid: Ed. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto Diego Velázquez, 1945.
- BALLART, J. i VILLANUEVA, J. (1981). Resum de la història de Caldes de Montbui. Ajuntament de Caldes de Montbui.
- ESTRADA, J. (1969). Vías y poblamiento romanos en el territorio del Área Metropolitana de Barcelona. Barcelona.
- FOLCH, J.; MIRÓ, C.; MENÉNDEZ, X i REVILLA, E. (1988). El poblat ibèric de la Torre Roja i el conjunt termal de Caldes de Montbui. Vallès Oriental. Tribuna d'Arqueologia. 1987-1988. Barcelona.
- FOLCH, J.; MIRÓ, C.; MENÉNDEZ, X i REVILLA, E. (1995). Memòria d'excavació del poblat ibèric de la Torre Roja. Caldes de Montbui. Vallès Oriental. 1984-1987. Memòria d'excavació inèdita dipositada al servei d'Arqueologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya.
- GARCIA i CARRERA, R. (1989). Caldes prehistòrica i antiga. Col·lecció monografies vallesanes, núm. 11. Ed. Ègara. Terrassa.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. (?). Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya. Caldes de Montbui (Vallès Oriental). Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Direcció General del Patrimoni Cultural. Servei d'Arqueologia i Paleontologia.
- HERNÁNDEZ, J. i MONLEÓN, A. (2007). Visió històrica de Caldes de Montbui. pp 23-30. Ed. Ajuntament de Caldes de Montbui i Thermalia
- MIRÓ, C. (1986). El nucli romà de Caldes de Montbui. Barcelona.
- MIRÓ i ALAIX, C. (1988). El poblat ibèric de la Torre Roja i el conjunt termal de Caldes de Montbui (Vallès Occidental). Tribuna d'Arqueologia. 1987-1988. pp 153-162.
- MIRÓ, C.; FOLCH, J. i MENÉNDEZ, F.X. (1984). Informe sobre la primera campanya d'excavacions duta a terme al poblat ibèric de la Torre Roja. Caldes de Montbui. Vallès Oriental. Juliol-Agost de 1984. Informe d'Intervenció. Caldes de Montbui.
- MIRÓ i ALAIX, C i REVILLA, E. (1989). Memòria de la cinquena campanya d'excavacions al poblat ibèric de la Torre Roja (Caldes de Montbui, Vallès Oriental). Estiu 1988. Memòria d'intervenció. Memòria d'excavació inèdita dipositada al Servei d'Arqueologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya.
- MONLEÓN, A.; REVILLA, E. i SAULA, O. (1991). Memòria d'excavació al poblat ibèric de la Torre Roja. Caldes de Montbui, Vallès Oriental. Estiu 1989, 1990 i 1991. Memòria d'excavació inèdita dipositada al Servei d'Arqueologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya.
- MONLEÓN, A. i SAULA, O. (1992). Memòria d'excavació al poblat ibèric de la Torre Roja. Caldes de Montbui, Vallès Oriental. Estiu 1992. Memòria d'excavació inèdita dipositada al Servei d'Arqueologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya.
- DE MONTES DE PASCUAL, A. i SALA, L. (1961). Setmanari de Montbui.
- FORTÓ, Abel (2008). L'associació d'arqueòlegs FIDES presenta els resultats de les campanyes d'excavació de la Torre Roja. Revista Tot Caldes de Montbui, núm. 1056, del 25 de juliol al 8 d'agost, pàg. 11. Ed. Gràfiques Lloreda.
- <http://xsb-blogspot.com> (consulta realitzada el 12/11/2008)

